

N:o 49.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1906, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets flagga, dels ock två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Genom en den 5 nästlidne april dagtecknad proposition, n:o 115, som blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag om rikets flagga.

I sammanhang med nämnda proposition har lagutskottet till behandling förehaft två särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen väckts, den ena, n:o 160, inom Andra Kammaren af herr *J. E. Centerwall* och den andra, n:o 43, inom Första Kammaren af herrar *F. E. K. Åkerberg*, *J. Bernström*, *K. H. R. Tillberg* och *E. Fränckel*.

Herr Centerwalls motion är af följande lydelse:

»I det statsrådsprotokoll, som är bifogadt kungl. propositionen af den 5 april 1906 med förslag till lag om rikets flagga, yttrar departementschefen bland annat: — — — »den tretungade flaggan — — — bör — — — ej längre föras exempelvis å riksdagshuset.» Någon annan motivering för denna departementschefens åsikt förefinnes ej, än att den ifrågasatta förändringen är en konsekvens af den satsen, att den tretungade flaggan bör återföras till sin natur af krigsflagga.

Hvarken i statsrådsprotokollet eller i de hörda myndigheternas yttranden synas mig några strängt bindande skäl vara anförda för behovet af

en äfven till de yttre konturerna särskild »krigsflagga». Mig förefaller det, som om det teoretiskt vore allra riktigast att bibehålla den vackra tretungade flaggan endast som symbol för de båda statsmakterna, Konung och Riksdag.

Men då den tretungade flaggan i förra tider länge med heder brukats som krigsflagga, lärer den väl ej böra borttagas såsom sådan; dock bör den användas äfven af de båda statsmakterna, af hvilka den ena har ledningen af kriget, den andra beviljar medel till förande af ett berättigadt krig.

Detta bör så mycket hellre äga rum, som i hela vårt folks föreställningssätt den sällsyntare tretungade flaggan länge framstått som något mera förnämligt än den vanligare tvärskurna flaggan, och det ej torde låta sig göra att i en beräknelig framtid åstadkomma en förändring i detta föreställningssätt.

Måhända kan det synas öfverflödigt att i lag bestämma om Riksdagens rätt i detta hänseende. Riksdagen lärer väl genom ett enkelt beslut kunna förordna, hvilket slag af flagga, som skall blåsa från den byggnad, där den är samlad, utan att någon kan ingripa i detta beslut. Men dels föreskrifver regeringsformens § 79, att Riksdagen skall gifva sitt samtycke till förändring af rikets flagga, dels kunna, såsom erfarenheten lärt, dylika saker leda till förvecklingar; hvadan beslut torde redan nu böra fattas.

Det torde ligga i naturen af ett verkligt konstitutionellt monarkiskt statsskick, att Konung och folkrepresentation böra i tillämpliga fall föra liknande sinnebilder för sin värdighet. Där så ännu icke skett, torde detta hafva berott hufvudsakligen därpå, att någon yttre anledning ej förorsakat ändring i traditionella och stundom föråldrade förhållanden.

Visserligen är det sant, att sinnebilderna icke *är* saken, men lika sant är det ock, att sinnebilderna *kan* under vissa tider och vissa förhållanden blifva af genomgripande betydelse. En påminnelse därom har gifvits oss ej minst af vissa bland de historiska tilldragelser, som ytterst föranlett nu föreliggande förslag till lag om Sveriges flagga.

Det vill ock synas, att departementschefen ej hade bort alltför mycket betona konsekvensen för Riksdagen af att den tretungade flaggan blott vore att anse som krigsflagga, då i lagförslaget dess begagnande utsträckes — med Konungens tillstånd — äfven till medlemmar, således äfven till kvinnliga medlemmar, af det kungliga huset. Mot denna utsträckning torde redan af ridderlighetshänsyn intet böra invändas. Men då lärer ej heller någon invändning med fog kunna göras mot att den tretungade flaggan, som kommit att anses förnämligare än den vanliga, äfven tillerkännes den andra statsmakten, folkets representation (regeringsformen § 49), Riksdagen.

Jag får alltså hemställa, att Riksdagen måtte antaga ett förslag till lag om rikets flagga, som, i öfrigt lika med det i kungl. propositionen af den 5 april 1905 innehållna, har följande förändrade lydelse i

§ 5.

Hans Maj:t Konungen, *Riksdagen* och med *Konungens* tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, emblem eller bokstäfver.»

Herr Åkerberg m. fl. hafva i sin ofvanberörda motion anført följande:

»Sedan kungl. propositionen af den 5 innevarande april med förslag till lag om rikets flagga framlagts för Riksdagen, har herr J. E. Centerwall i motion hemställt om den ändring i det kungliga förslaget, att jämväl Riksdagen må föra tretungad flagga.

Det skäl, som af herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet anförts mot att tretungad flagga ej må hissas å riksdagshuset, är att den tretungade flaggan bör vara en specialflagga för krigsmakten till lands och sjöss eller, såsom herr statsrådet benämner den, en krigsflagga, och att denna flagga därför ej bör föras på riksdagshuset.

Samma skäl anföres af herr statsrådet för borttagande af kungl. svenska segelsällskapets hittills förda flagga. Herr statsrådet yttrar nämligen: »Att svenska segelsällskapet med nu antydda tynpunkter skulle förlora rättigheten att föra tretungad flagga, en rättighet hvaraf det begagnat sig allt sedan år 1832, kan till äfventyrs synas medlemmar af sällskapet påkostande, men vikten af att fasthålla vid den tretungade flaggans förut angifna karaktär af specialflagga för krigsmakten synes mig vara så stor, att jag ansett mig böra låta hänsynen för ett enskildt sällskaps traditioner falla».

Gentemot hvad herr statsrådet sålunda anført, kan dock erinras, att vid stiftande af ny lag bestående rättsförhållanden pläga respekteras, hvadan svenska segelsällskapet redan på denna grund bort få behålla sin 74-åriga, af Kungl. Maj:t fastställda rätt att föra tretungad flagga med dess stiftares Konung Oscar I:s namnschiffer i det gula korset. Då den kungl. familjen kommer att begagna den tretungade flaggan, blir denna icke utslutande en krigsflagga.

Det må bemärkas, att, om den tretungade flaggan i krig och örlog förvärfvat stor berömmelse, svenska segelsällskapets flagga på idrottens fält äfven skördat vackra lagrar. Den största sjömansbragd, som i vår tid utförts af svenska män, nämligen Vegas färd rundt gamla världen, skedde under svenska segelsällskapets flagga, och äfven andra berömda polxpeditioner hafva seglat under denna samma flagga. Vi erinra att, när Antarctic efter ärorik bragd sjönk i djupet bland sydpolens isar, vajade svenska segelsällskapets flagg från dess gaffel.

För de vetenskapliga expeditionerna, såframt nya sådana till svenska namnets berömmelse skola ske, blir saknaden af sällskapets särskilda flagga till olägenhet. Då ett fartyg med denna flagga kommer till en fränmande hamn, är flaggan tillräcklig för att befria fartyget från tullvisitation och en mängd andra formaliteter.

Seglar fartyget under den tvärskurna flaggan, betraktas det som handelsfartyg och behandlas därefter till dess vederbörande kunnat öfvertygas om fartygets karaktär, hvilket vållar både besvär, obehag och tidspillan. Hvad som är sagdt om vetenskapliga expeditionsfartyg gäller naturligen äfven om sällskapets öfriga fartyg.

Sverige är genom sin belägenhet hänvisadt till att vara ett sjöfartsidkande land. I andra länder af liknande läge göres allt för att underhålla hågen för sjömansyrket. Engelsmännen säga, att England aldrig skulle nått sin höga ståndpunkt såsom sjöfarande nation, därest icke allmänheten med så stort intresse omfattet lustseglingen, som just befodrar lusten att ägna sig åt sjömansyrket och därmed sammanhängande näring. Lustseglingen har alltid stått högt i anseende i England, och dess stolta flotta anser det helt naturligt, att den förnämsta af dess segelklubbar Royal Yacht Squadron för örlogsflagga. Då tyske kejsaren för 15—20 år sedan började sitt arbete att höja den tyska sjöfarten och intresset för marinen, med hvad resultat är allmänt bekant, begynte han med att skapa en lustjaksflotta, och har under de gångna åren nedlagt miljoner för att på denna väg framkalla tyskarnes intresse för sjön.

Såsom af bilagda promemoria framgår, bildades kungl. svenska segelsällskapet 1832. Då fanns i hela världen utom England intet segelsällskap. — Oafsedt att sällskapet varit föregångare för alla andra segelklubbar i nordén, har sällskapet under sin 74-åriga tillvaro gjort allt för att väcka intresset för sjömansyrket, med framgång visat sin flagga i grannländernas hamnar, fostrat skickliga båtkonstruktörer, framkallat anläggande af minst ett dussin båtvarf samt framför allt underhållit och upplifvat kärleken för fosterlandet. Dess verksamhet gaf 1897 års utställning i Stockholm anledning att tilldela sällskapet sin guldmedalj.

För närvarande torde sällskapet, som räknar omkring 2,600 ledamöter, med filialer i Malmö och Hälsingborg samt ombud i de flesta sjöstäder och cirka 300 fartyg, vara det till *ledamotsantalet största i hela världen*.

Till denna sällskapets framgång har otvifvelaktigt i hög grad bidragit, att sällskapet haft rätt att föra örlogsflaggan. Staten har icke haft någon som helst kostnad för sällskapets utveckling. Den enda, men i sällskapets ögon oskattbara fördel, som sällskapet fått af det allmänna, är rätten att föra örlogsflaggan.

Om nu flaggan borttages, kommer sällskapets allmännyttiga verksamhet att lida stort men. Säkert är, att den framskjutna ställning, som sällskapet intager äfven inför utlandet, kommer att, om ej upphöra, dock betydligt reduceras.

Under åberopande häraf och då det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke det sällskapet åren 1832, 1878 och 1897 af Konungen gifna tillstånd innefattar ett privilegium, som icke utan sällskapets medgifvande kan detsamma fräntagas, få vi, som i öfrigt instämma i herr Centerwalls motion, därför vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte besluta följande ändringar i den af Kungl. Maj:t föreslagna lag om rikets flagga:

§ 5.

Hans Maj:t Konungen, Riksdagen och med Konungens tillstånd medlem af Konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådana tecken i den tvärskurna flaggan.

Kungl. Svenska segelsällskapet må, i den omfattning Kungl. Maj:t äger bestämma, föra den tretungade flaggan med bokstafven O förgylld med en kunglig krona däröfver å hvitt fält i korsets midt.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga för utmärkande af befäl föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet. I öfrigt får ej flagga förses med märken, emblem eller bokstäfver.»

Vid sistintagna motion hafva fogats den däri omförmälta promemoria angående kungl. svenska segelsällskapets uppkomst, utveckling och verksamhet samt afskrift af nämnda sällskaps s. k. flaggreglemente, hvilka handlingar utskottet icke ansett nödigt att här återgifva.

Såsom af det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet framgår, är propositionen närmast föranledd af Riksdagens skrifvelse till Kungl. Maj:t den 16 oktober 1905 i fråga om åtgärder för erhållande af

lagligen gällande bestämmelser om rikets flagga. Nämnade statsrådsprotokoll innehåller en kort historisk framställning rörande den svenska flaggans utseende och användning under olika tidsskeden äfvensom en hufvudsaklig redogörelse för ej mindre åtskilliga förslag och uttalanden, som i ännu afdgifvits af vissa verk, myndigheter och institutioner, hvilka anbefallts att afgifva utlåtande i angifna hänseenden, än äfven en från kungl. svenska segelsällskapet till Kungl. Maj:t inkommen framställning i ämnet. Rörande innehållet af dessa yttranden och framställningar tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen. Vid denna har tillika fogats ett tygprof, utvisande färgerna i den föreslagna svenska flaggan.

Det i propositionen innefattade lagförslaget afser att fastställa två typer af den svenska flaggan: den tvärskurna och den tretungade, den tvärskurna såsom nationalflagga och den tretungade flaggan såsom en specialflagga för krigsmakten till lands och sjöss. Därjämte hafva Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlemmar af konungahuset ansetts böra äga att föra tretungad flagga.

Mot hvad det af Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget sålunda innehåller har utskottet icke ansett sig böra för sin del göra någon erinran. Här af är en följd, att utskottet icke kunnat biträda de i förevarande motioner framställda yrkandena. Då den tretungade flaggan återföres till sin ursprungliga natur af uteslutande örlogsflagga, bör den ej föras å riksdagshuset. Och hvad kungl. svenska segelsällskapets nuvarande rättighet att föra tretungad flagga angår, synes utskottet ofvanberörda i lagförslaget uttalade princip om den tretungade flaggans karaktär af specialflagga för krigsmakten till skillnad från den tvärskurna nationalflaggan vara af den vikt, att en afvikelse från denna princip icke bör äga rum i vidare mån än i Kungl. Maj:ts förslag ifrågasatts. För intresset af berörda principers upprätthållande böra i utskottets tanke ett enskildt sällskaps, om ock på äldre medgifvanden grundade, önsknningar få stå tillbaka; och utskottet kan icke föreställa sig annat än att, om genom lagförslagens antagande den tvärskurna flaggan blifver af statsmakterna förklarad vara svenska folkets *nationalflagga*, hon ock skall af alla goda medborgare och således äfven af segelsällskapets ledamöter omfattas med den vördnad och kärlek, som böra tillkomma symbolen för det gemensamma fosterlandet.

Mot de föreslagna bestämmelserna rörande flaggans färger, form och utseende i öfrigt har utskottet icke funnit något att anmärka.

De ändringar i det framlagda lagförslaget, hvilka, på sätt nedan synes, af utskottet ifrågasatts, äro af hufvudsakligen formell innebörd och erfordra till väsentlig del ingen särskild förklaring från utskottets sida.

I 2 § har utskottet under ett moment sammanfört härens kasernbyggnader, läger och öfningsplatser samt fartyg och båtar, hvarjämte utskottet i ett särskildt moment, såsom hänförande sig till både hären och flottan, upptagit byggnad, som i sin helhet är upplåten till stab, truppförband eller militär utbildningsskola. Då utskottet angifvit den förutsättning, under hvilken hären tillhörande fartyg och båtar skola föra örlogsflagga, såsom föreliggande, när de föras af militär befälhafvare, har utskottet dessutom sökt att bestämdare än i Kungl. Maj:ts förslag skett angifva detta.

Beträffande 3 § har utskottet funnit det vara lämpligast att med afseende å flaggans färger endast hänvisa till det vid propositionen fogade tygprof.

De i 5 och 6 §§ föreslagna formella förändringar äro endast föranledda af utskottets önskan att utbyta det främmande ordet emblem mot annan motsvarande rent svensk benämning.

Beträffande straffbestämelserna har inom utskottet ifrågasatts, huruvida en lag af förevarande beskaffenhet bör upptaga dylika bestämmelser. Utskottet anser sig dock sakna tillräckliga skäl att afstyrka förslaget i denna del. Hvad emellertid angår föreskriften om straff för den, som *tillverkar* flagga med oriktiga färger och mått, har från många håll uttalats farhåga, att härigenom en enskild person, som själf tillverkat dylik flagga, väl skulle gå fri från ansvar för bruk af flaggan, men däremot kunna bötfällas för själfva tillverkningen. För undanröjande af denna farhåga synes detta stadgande, hvilket i öfrigt ej torde äga någon praktisk betydelse, lämpligen kunna utgå.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att Riksdagen, under förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte, med anledning af propositionen samt med afslag å herr Centerwalls och herr Åkerbergs m. fl: s motioner, för sin del antaga följande

L a g

angående rikets flagga.

Kungl. Maj:ts förslag:

1 §.

Svenska flaggan utgöres af en blå duk med ett däröfver vinkelrätt ställt, till dukens kanter nående gult kors.

Utskottets förslag:

1 §.

Svenska flaggan är blå med gult kors.

Korset skall dela flaggan i fyra rätvinkliga, lika höga fält.

Kungl. Maj:ts förslag:

§ 2.

Flaggan skall vara tvärskuren, utom då den användes såsom örlogsflagga, i hvilket fall den skall vara försedd med tre tungor.

Tretungad flagga skall föras

a) å flottans fartyg, båtar och byggnader;

b) å rikets fästningar;

c) å *armén tillhörande kasern-etablissemang*, läger och öfningsplatser samt å byggnad, som i sin helhet är upplåten till stab, truppförband eller militär utbildningsskola; och

d) å *armén tillhörande fartyg och båtar*, när de stå under militärt befäl.

3 §.

Färgen å flaggans sidofält skall vara ljusst mellanblå och å korset guldgul.

Likare å mönsterfärger, sådana härvid fogade tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.

Utskottets förslag:

2 §.

Flaggan skall vara tvärskuren, utom då den användes såsom örlogsflagga, i hvilket fall den skall vara *tretungad*.

Örlogsflagga skall föras

a) å flottans fartyg, båtar och byggnader;

b) å rikets fästningar;

c) å *härens kasernbyggnader*, läger och öfningsplatser, så ock å *hären tillhörande fartyg och båtar*, när de föras af militär befälhafvare; och

d) å byggnad, som i sin helhet är upplåten till stab, truppförband eller militär utbildningsskola.

3 §.

Färgen å flaggans sidofält skall vara ljusst mellanblå och å korset guldgul.

Likare å mönsterfärger, sådana ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.

4 §.

Å tvärskuren flagga skall flaggans hela längd förhålla sig till dess höjd som 16 till 10; å fälten skall längden förhålla sig till höjden: för de inre fälten som 5 till 4 och för de yttre som 9 till 4.

Å *tretungad flagga* skall flaggans hela längd med tungor vara dubbelt så stor som höjden; de yttre fälten skola, tungorna oräknade, vara lika stora som de inre fälten; fältens längd skall förhålla sig till höjden som 5 till 4. Tungorna skola vara lika långa; ej må de yttre tungornas ytterkanter bilda vinkel med flaggans öfver- eller underkant.

Korsets bredd skall vara hälften så stor som fältens höjd.

Kungl. Maj:ts förslag:

5 §.

Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, *emblem eller bokstäfver*.

6 §.

Den som brukar tretungad flagga, där sådan icke må föras, eller använder flagga, därå obehörigen anbragts märke, *emblem eller bokstäfver, eller tillverkar* eller till salu håller flagga, hvilken till färgen uppenbarligen skiljer sig från hvad i 3 § föreskrifves eller som icke håller de i 4 § bestämda inbördes mått, böte från och med 10 till och med 100 kronor.

Hvad sålunda är stadgadt afser flagga, hvare vinkelrätt ställdt gult kors är anbragt å blå botten.

7 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

Genom denna lag upphävas alla förut meddelade, däremot stridande bestämmelser.

Utskottets förslag:

5 §.

Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, bokstäfver *eller andra tecken*.

6 §.

Den som brukar tretungad flagga, där sådan icke må föras, eller använder flagga, därå obehörigen anbragts märke, *bokstaf eller annat tecken*, eller till salu håller flagga, hvilken till färgen uppenbarligen skiljer sig från hvad i 3 § föreskrifves eller som icke håller de i 4 § bestämda inbördes mått, böte från och med 10 till och med 100 kronor.

Hvad sålunda är stadgadt afser flagga, hvare vinkelrätt ställdt gult kors är anbragt å blå botten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1906; dock må hittills brukliga flaggor föras intill utgången af år 1908.

Stockolm den 7 maj 1906.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservation:

af herr *Segerdahl*, med hvilken herrar *Jansson* och *Nordin* instämt:

»Grundtanken i den kungl. propositionen såväl som i utskottets tillstyrkande af densamma och afstyrkande af de båda motionerna innebär, att den tretungade örlogsflaggan och den tvärskurna nationalflaggan skola sins emellan vara likvärdiga, och att skillnaden mellan dem endast består uti den förras karaktär af »specialflagga för krigsmakten till lands och sjöss». Häremot strider icke, att Konungen såsom högste befälhåfvare för krigsmakten äger, när han så önskar, i denna egenskap föra tretungad flagga. Men från sagda grundprincip innebär bestämmelsen om att örlogsflaggan med Konungens tillstånd äfven må kunna föras af konungahusets medlemmar, alltså äfven de kvinnliga, en uppenbar afvikelse, som är ägnad att förvilla begreppen och åt den tretungade flaggan gifva karaktären af att vara en förnämligare flagga, något som ju icke varit afsedt, då till och med Riksdagen skulle frånsäga sig densamma.

Däremot torde lämpligen de furstliga personernas flaggor på annat sätt, genom märke eller annat tecken, kunna utmärkas, utan att verka förryckande i den eljest konsekvent genomförda åtskillnaden mellan örlogsflagga och nationalflagga.

I följd af denna min uppfattning anser jag, att 5 § bör hafva följande lydelse:

5 §.

Hans Maj:t Konungen må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den

tvärskurna flaggan. Sådant tecken må ock, med Hans Maj:t Konungens tillstånd, medlem af konungahuset föra i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga föras med märken, bokstäfver eller andra tecken.»

Herr *Widén* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom uttkottet.
